

Posudek oponenta rigorózní práce

Autor: Mgr. Martin Čmolík

Téma: Nezbytná cesta a její vztah k veřejné cestě a dalším způsobům zajištění přístupu k nemovité věci

Oponent: JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.

Autor si za téma své práce zvolil problematiku nezbytné cesty. Z rozšířeného názvu pak vyplývá, že se tímto soukromoprávním institutem bude zabývat zejména ve vztahu k cestě veřejné a k dalším způsobům, které zajišťují přístup k nemovité věci. Hned zkraje je možné poznamenat, že téma bylo zvoleno vhodně. Samotná problematika nezbytné cesty je dostatečně úzká k tomu, aby na ni mohla být napsána kvalifikační práce, která nebude představovat pouhé shrnutí obecných informací, či povšechný popis právní úpravy. Současně se jedná o téma velmi podnětné. Potřeba přístupu na nemovitost za využití cizího pozemku je odvěká – stará patrně stejně dlouho jako samotné vlastnictví pozemků. Stále se však jedná o problematiku živou. V aktuální tuzemské úpravě je to dáno jednak zakotvením institutu nezbytné cesty v aktuálním občanském zákoníku, které je v porovnání s předešlou úpravou koncipována v mnoha aspektech podstatně odlišně. Aktuálnost tématu však spočívá také ve stále přetrvávajících dílčích nejasnostech vyskytujících se v poměru nezbytné cesty k jiným možnostem přístupu na pozemek, z nichž mnohé mají svůj původ v právu veřejném. Již z výše uvedeného názvu je přitom zřejmé, že autor upírá svou pozornost právě tímto směrem.

Rozvržení samotné práce odpovídá specifickým jejím zaměřením. Autor se nemohl nechat vést osvědčenými vzory a musel tak hledat systematiku vlastní, originální. Výsledkem této jeho snahy je rozdělení práce do sedmi ucelených částí, mimo *Úvodu* a *Závěru*. První je nazvána *Pozemní komunikace* a je v základu zaměřena na vymezení základních znaků pozemních komunikací jako takových. Druhá partie je věnována historickému vývoji nezbytné cesty. Navazující část třetí zaměřená na nezbytnou cestu v občanském zákoníku pak tvoří samotné jádro práce jak po stránce obsahové, tak po stránce rozsahové. Tato partie je doplněna částí čtvrtou zaměřenou na procesní souvislosti povolování nezbytné cesty. Poslední tři partie jsou pak již stručněji zaměřeny postupně na vyvlastnění přístupové cesty podle stavebního zákona, zajištění krátkodobého přístupu jak dle občanského zákoníku, tak i podle stavebních předpisů a na exkurz do právní úpravy na Slovensku. Popsanou strukturu práce je možné označit za přehlednou a poměrně vyváženou, byť některá řešení možná působí na první pohled poněkud překvapivě (např. předřazení výkladu o pozemních komunikacích samotnému vymezení nezbytné cesty).

Na velmi dobré úrovni je práce i po obsahové stránce. Autor se vyjadřuje přehledným, úsporným způsobem. Výklad je podán systematicky a má náležitou gradaci. Mnohé partie jsou podány velmi detailně a propracovaně (např. části věnované okolnostem vylučujícím zřízení nezbytné cesty – s. 51

až 66). Pozitivně je třeba též hodnotit průběžná shrnutí, která dávají uchazeči prostor nejen pro sumarizaci podaného výkladu a zdůraznění jeho podstatných momentů, ale též pro vlastní úvahy, závěry a případné návrhy na zlepšení stávající právní úpravy (za všechny lze zmínit zdůvodněný návrh na zařazení řízení o povolení nezbytné cesty mezi řízení nesporná na s. 94 a násl.). Podoba odevzdaného textu a jeho věcná správnost jsou pak výrazně determinovány především použitými zdroji a zvoleným pracovním postupem. Práce se opírá především o rozsáhlé využití judikatorních pramenů. Jde o přístup logický, zvolená problematika na soudním výkladu z velké části stojí. Autor pro zpracování našel desítky relevantních rozhodnutí Nejvyššího soudu, Nejvyššího správního soudu a Ústavního soudu. Daný pracovní přístup lze hodnotit pozitivně. Čtenáře seznamuje nejen s postupným vývojem soudního výkladu problematiky nezbytného spojení nemovité věci s veřejnou cestou, ale i se zcela aktuálním vnímáním stávající úpravy nezbytné cesty v judikatorní praxi. Snad jen občas by výkladu slušelo její větší kritické zhodnocení. Uvedený přístup vede současně, spolu s využitím většiny relevantních literárních zdrojů k aktuální úpravě, k tomu, že se autorovi daří seznámit čtenáře se zvoleným tématem celistvě. S ohledem na to, že se ve výkladu nechává vést osvědčenými zejména komentářovými zdroji, které aktuálně představují etalon v oblasti věcněprávní nauky, je práce prosta jakýchkoliv výraznějších věcných pochybení. Snad jen občas čtenáře upoutá určitá ne zcela vyjasněná myšlenka. Příkladem může být například tvrzení na s. 35 a 65, kde autor uvádí, že právo cesty nebylo možné dle Nejvyššího soudu za účinnosti předchozí úpravy zřídit k neoprávněné stavbě. Současně však cituje rozhodnutí, kde Nejvyšší soud zmiňuje *stavbu nepovolenou (tzv. černou stavbu)*. I v dalším výkladu spojuje neoprávněnost stavby s vydáním stavebního povolení. Jistou rezervu je možné spatřovat i v určité výkladové odtrženosti vstupní partie věnované pozemním komunikacím, resp. především komunikacím účelovým. Pojednání o nich je v rámci daného tématu zásadní a nezbytné. Čtenář se však cítí být poněkud ochuzen o výklad více propojující nezbytnou cestu coby soukromoprávní institut a veřejnoprávního užívání pozemní komunikace.

Práce s odbornými zdroji je na odpovídající úrovni. Autor pro zpracování své rigorózní práce shromáždil rozsáhlý soubor odborných zdrojů, o který svůj výklad opírá. Vyzdvihnout je třeba zejména užívání zdrojů judikatorních (viz již výše). Dílčí výhradu je třeba učinit k práci s cizojazyčnými zdroji, jejichž užití by mělo být v práci osvědčeno. Autor přistupuje k tomuto požadavku poněkud lakonicky. Cizojazyčné materiály jsou reprezentovány omezeným počtem zdrojů slovenských a citací několika rozhodnutí rakouských soudů. Jde přitom o zbytečný nedostatek. Je totiž zřejmé, že možnost zřízení přístupu k pozemku musí být tím či oním způsobem řešena v podstatě ve všech státech – námětů pro srovnání je tedy jistě možné najít více než dost. K bližší pozornosti by se přitom nabízela zejména úprava rakouská, stojící na velmi podobných základech jako vymezení nezbytné cesty ve stávajícím občanském zákoníku. Citováno je v intencích platné citační normy.

Práce odpovídá požadovaným standardům i po formální stránce. Autor se dopouští minima prohrěšků proti pravidlům pravopisu, překlepů atp. (byť za jisté soustavné porušování pravidel interpunkce je možné označit nezakončování poznámek pod čarou tečkou). Práce je jasně a jednotně strukturována. Autor se bez větších zaváhání vyjadřuje kultivovaným způsobem za řádného a konstantního užívání odborné terminologie.

Lze shrnout, že odevzdaný text splňuje požadavky kladené na práci rigorózní po stránce obsahové i rozsahové. Autor si k bližšímu zkoumání zvolil téma, kterému mu umožnilo v omezeném rozsahu tohoto typu práce podat náležitě hluboký a erudovaný výklad. Jakkoliv se nevypořádává zcela se vším, co s daným tématem souvisí, je jeho pojednání možné označit v mnoha partiích za vyčerpávající. Výklad je přitom podán přehledným a systematickým způsobem. Jisté rezervy je snad možné spatřovat jen v omezeném zohlednění zahraničních úprav a zahraničních odborných zdrojů.

Práci s ohledem na vše výše uvedené k obhajobě **doporučuji**.

Náměty do rozpravy v rámci obhajoby:

- 1) Hned z kraje práce autor uvádí, že zatímco termín pozemní komunikace je užíván v právu veřejném, pojem veřejná cesta je termínem práva soukromého. Jde tedy o synonyma?
- 2) Je zřejmé, že právo přístupu na pozemek přes pozemek cizí je možné též vydržet. Jak v daném případě nahlížet na možnost danou § 1260 odst. 2 obč. zák., dle které je při vydržení služebnosti odpovídající veřejnému statku vydržitelkou obec, na jejímž území se věc nalézá. Jaký je vztah této úpravy k možnosti zřídit účelovou komunikaci?
- 3) V práci je správně poukazováno na to, že stávající úprava nezbytné cesty je silně inspirována více než sto let starou úpravou rakouskou. Současně však autor poznamenává, že dřívější hojně judikatorní závěry jsou dnes až na výjimky nepoužitelné. Z čeho přesně tato nepoužitelnost plyne?
- 4) Může být nezbytná cesta zrušena i způsoby předvídanými obecně pro zánik služebností? Může se právo nezbytné cesty promlčet?

V Plzni dne 19. října 2022

JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.